

Universitätsbibliothek Paderborn

Antidota Evangelica Contra Horvm Temporvm Hæreses

In Qvibvs Quatuor Euangeliorum illi textus explicantur, quibus vel hæretici hodie (maximè Caluinus & Beza) ad sua dogmata propugnanda vti solent, vel ad hæreticorum dogmata impugnanda Catholici vti possunt

Antidotorum Evangelicorum D. Thomæ Stapletoni, S. Theol. Doctoris, & in Academica Louaniensi S. Script. Professoris Regij, Pars Altera - In Sacrosanctum Euangelium secundum Ioannem

Stapleton, Thomas

Lvgdvni, 1595

Ca. 12.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39480

IN IOANNIS CAP. XII.

Maria accepit libram unguenti nardi pistici, & unxit pedes Iesu, & exersit pedes eius capillis suis.

Templorum
& altarium
cultus at-
que orna-
tus defen-
ditur.

Matt. 26.

Marc. 14.

Matt. 26.

NON incommode docet hic locus placere Deo sumptuosos cultus & ornatum splendidum, quum in Dei honorem & cultum illa impendantur, sicut in templorum ornatu & magnificentia, sive in sacramentorum administratione solemnium. Hoc enim pretiosum unguentum corpori humilitatis suae impensum ita probavit Christus, ut apud Matthaeum & Marcum contra murmuratum Iudaeum dixerit, *Opus bonum operata est in me.* Si opus bonum erat, corpus Christi mortale, & quatenus mortale, videlicet propter sepulturam significandam (dixit enim Christus, *Ad sepeliendum me fecit*, id est, meam imminuentem mortem ac sepulturam hoc facto significavit tamen nesciens) pretioso unguento inungere; quis dubitare potest, opus bonum Deo que gratum illos operari, qui, optimè scientes quid & in qua finem agunt, vel templa quae domus Dei in Scripturis vocantur, & in quibus Deus praecipue colitur, sumptu pretioso abificant, vel altaria ornamentis splendidis exornant, ubi corpus Christi verum in passionis suae sacrosanctae commemorationem & consecratur & administratur? Voluit Christus in *cenaculo fratrum grandi*, id est, in loco amplo, & ornatissimo, Cenam illam suam celebrare, in qua sacrosancta corporis & sanguinis sui mysteria primum dispensavit. An non satis insinuavit in hoc semper decentissimo id fieri se velle, de quo tunc dixit, *Facite in meam commemorationem?* Sed ut ad nostri Evangelii textum redeamus, placuit Christo & laudatur à Christo cultus corporis sui morituri & sepeliendi. Quanto magis placebit cultus corporis sui iam glorificati, & in gloriae suae passionis memoriam, nostramque perpetuam salutem, verè nobis & realiter, tamen sacramentali modo, administrati! Non obstitit forma serui, & status externus humilis, quo minus hoc pretioso unguento ungeretur. Nec obitare debent species sacramentales, res vulgares, quo minus Christum in eis relectum verèque contentum omni cultu & veneratione prosequamur. Maria ungens nesciebat se ad sepeliendum Christum hoc facere, id est, futuram eius brevis sepulturam hoc suo factu significare, & officium illud atque obsequium praestare quod post mortem frustra tentatura esset; volens enim non sepultum ungere, eum surrexisse inuenerat. Laudatur

minus à Christo, quia ex alia intentione bona hoc fecit, cum videlicet, vt magnum Prophetam & hospitem, omni honore dignum existimans. Quanto magis populus hodie fidelis, optimè sciens quem honorat, & in quem finem honorat, à Christo laudabitur, quum locum illum splendide exornat, in quo Christum accepturi sunt, non vt hospitem externis & corporalibus officiis excipiendum, sed vt animarum suarum hospitem dulcissimum, qui carne & sanguine suo illos pascet? Itane verò Christum in mensa recubentem pretioso vnguento honorare Maria potuit, & laudatur? Christum in mensa sacra nobis apponendum fidelis populus si pretiosi loci ornatu honorat, vituperabitur? Sed hæc est hodie hæreticorum stupida & crassa inscitia, vt quia interno cultu Deus præcipue colitur, idcirco externum omnem ab ipso respui & condemnari existiment. Quod perinde est ac si dicerent. Præcipuus honor, qui parenti à filio debetur, est amor & affectus filio dignus: ergo externa aliqua reuerentia parentem prosequi necessarium non est.

Inter alios hæreticos sic in hunc locum garrit Calvinus. *Vnctio quam Iudas culpabat, hoc nomine defenditur, quòd sit sepulchralis. Ergo non probat Christus quasi ordinarium cultum, & cuius communis in Ecclesia esse debeat usus.* Primum *Caluini cauilla diluuntur.* non hoc solo nomine hanc vnctionem probauit Christus quòd esset sepulchralis, sed hanc huius vnctionis mysticam significationem esse docuit. Sanè si nulla alia ex causa eam probasset, Mariæ vngentis (quæ illam significationem non intellexit) nulla laus esset, aut certè non tanta, vt quaqua- *Matt. 26.* uersum Euangelij prædicatio innotesceret, *diceretur quòd hoc fecit in memoriam eius: sicuti Christus futurum dixit.* Nam eandem fuisse vnctionem, quam in hoc Euangelio Ioannes, & Matthæus, ac Marcus commemorant, ipsemet Calvinus diligenter hoc loco astruit. Laudat autem Christus pietatem Mariæ, & honorem illi exhibitum. Sic enim post *Matt. 26.* murmur discipulorum eam defendit Christus. *Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me.* Hoc opus ex parte mulieris bonum non fuisset, nec illa bonum operata esset, nisi bonam aliquam in hoc opere intentionem habuisset. Aliam verò illam habuisse quàm vt Christum honoraret (nam & vngere capita Iudæi solebant quum hilariùs excipi volebant. Vnde Simoni Phariseo hospiti suo exprobrauit Christus, *Oleo non unxisti caput meum*) intelligi non *Luc. 7.* potest. Deinde illatio Caluini futilis est. Quis enim vnctione

similem quasi ordinarium cultum aut Christo adhibitum fuisse dicit, aut nunc adhibet, aut eius in Ecclesia usum quis unquam vidit? Quare & id quod aduertit profusum ridiculum est. Nam si quotidie tale sibi officium præstari vellet, quiduis prius dixisset, quàm hoc sepultura sua datum. Tale nunc officium nec quotidie, nec unquam, Christo præstatum; nec soli sepulturae datum fuit, ut iam dictum est.

Externi
cultus Deo
grati
Psal. 23.
Exod. 35.
& seqq.
3. Reg. 5.

Pergit ineptire Calvinus. Et certè Deus externas pompas non moratur. Cultus ergo diuini ignarus erat Dauid, quum diceret: Domine dilexi decorem domus tua, & locum habitationis gloria tua. Sed & tota illa splendidissima tabernaculi in deserto, posteaque templi in loco quum elegerat Dominus, extructio præter Dei voluntatem facta erat. Sanè ita, si plus mendaci Caluino quàm Scripturis diuinis credimus. Adde adhuc quasi bellum Deo indicens. Imò quum nimis præter ad carnales ritus hominis ingenium esse videat, subinde et illis parcos & sobrios esse iubet. Rectissimè fecisset Calvinus, si, ubi & quando Deus hoc iusserit, alicunde ostèdisset. Nunc iubete Deum Calvinus dicit, quod non Deus iubet, sed Calvinus suadet. Hæc est proteruitia hæretica, suis placitis Dei nomen affingere. Deinde ut ad carnales ritus proclive est hominis ingenium, ita absque ritibus & ceremoniis friget hominis in Deum pietas, quod ex ipso Caluino supra accepimus.

Ad Ioh. 6. 4. v. 23.

Adde quòd ritus & ceremoniæ Christianorum carnales ritus non sint, quum neque ad carnis iustitiam, neque ad umbratilem significationem, ut olim Iudæorum, sed ad Dei gloriam, eiusque nominis honorem, & ad pietatis flammam magis accendendas (quod ipsa pios experientia docet) instituantur. Concludit tandem Calvinus. Quare præposteri sunt interpretes qui ex Christi responso inferunt placere Deo sumptuosos & magnificos cultus: quum potius Mariam excuset, eo quòd extraordinarium sibi officium præstiterit, quod ad perpetuam celebrandi Dei normam exigi non docebat. Non esse præposteros sed legitimos interpretes qui ex Christi responso inferunt placere Deo sumptuosos & magnificos cultus, disputatio nostra præcedens demonstrauit. Nec Mariam Christum excusante officio extraordinario sibi præstito; sed postquam eius opus bonum, quatenus ipsa operata erat, laudasset, extraordinariam eius significationem explicauit; ut eò magis Diuulorum murmur compriueret, & de instanti sua palam doctrinam inculcasset.

Absterfa nunc & diluta tota Caluini in hunc locum calu-
laticos

latione, non nisi inanibus paralogismis (qualia eius sunt omnia) referta, de re ipsa quam hoc exemplo aluimus, de templorum magnificentia, & eorum quæ ad externum cultum pertinent splendore in Ecclesia Catholica perpetuò approbata contra nouatores istos pauca in medium antiquitatis testimonia proferemus. Sanè vt creuit ac floruit magis Christiana religio, ita templorum decor & magnificentia. Tempore Constantin Magni, qui primus Christianam religionem publicè professus est, oratoria Christianorum à tyrannidis destructa clariora & celsiora resurgerebant, & pro humilibus conuentibus excelsa templa eleuata sunt, idque cum maxima Christianorum lætitia, vt narrat Eusebius testis oculatus. Quo in genere Constantij eiusdem Constantini filij pietatem laudat Athanasius, de extructa Alexandria tam ingenti Basilica, vt ea sola capere posset populum, què aliæ omnes prius capere non poterant. Quum autem eodem tempore à Gallo & Iuliano Basilica S. Martyri Mamæ maximis sumptibus extrui cœpisset, Greg. Nazianzenus scribit, *munus id Galli (nam Iulianus non nisi hypocriticè & politicè ad idem opus concurrebat) Deo acceptissimum fuisse, vt quondam fuit sacrificium Abel.* Eodem tempore Gregorius Nyssenus templum S. Theodori Martyris magnificentissimum, variisque picturis & sculpturis ornatissimum describens, apertè laudat hoc genus pietatis in erigendis magnificis templis. Sed & Reginas Theodosij iunioris matrem & coniugem hoc nomine eximie prædicat Cyrillus Alexandrinus, quod sumptuosissima Christiano templa erigerent, & hoc illarum animabus à Deo concessum gratulatur. Sed & alter Cyrillus Hierosolymitanus Episcopus de Regum sui temporis pietate ita scribit. *Isti qui nunc sunt Reges pietatis ergo argento induentes & auro sanctam hæc Ecclesiam Resurrectionis, in qua nunc sumus, extruxerunt, & argenteis monumentis splendidam effecerunt.* Porro de Apostolorum templis & Martyrum Basilicis magnificentissimis ita meminit S. Chrysostomus. *Seruorum Crucifixi sepulchra regibus aulis sunt clariora, non magnitudine & pulchritudine adificiorum (nam & in hoc superant) sed, quod multò maius est, conuenientium studio.* De ipsis fortasse Antiochenis templis (nam Antiochiæ ista dicebat) loquitur, quorum sacra vasa Iuliani apostatæ quæstor olim diripiens, eorum magnificentiam conspicatus dixit, *Ecce quàm sumptuosus vasis filio Maria ministratur.* Tandem cum suis Hugonotis, qui Ecclesias Gallicanas diripuerunt, dicturus haud dubiè Calvinus erat,

Templorum cultus antiquitatis testimoniis comprobatur.

Histor. Eccles. lib. 9. cap. 10.

In Apol. ad Constantinum.

Orat. 1. in Iulianum.

Orat. in S. Theodori.

In lib. de reſta fide ad Reginas, in principio. Cantic. 14.

Hom. 66. ad pop. Antioch.

Theodoret. lib. 3. c. 1.

qui contra sumptuosos & magnificos Dei cultus tam acute disputavit. Hæc pauca, sed summæ antiquitatis & doctissimorum Patrum testimonia, contra prophanam hoc loco Calvini sententiam sufficere possunt. Vnum adiciam D. Augustini, cuius eruditionem & pietatem præ cæteris venerari solet Calvinus. Disputans ex instituto Augustinus contra simulachra Gentium, & ornatum eorum, quo in loco externam istam in templis Christianorum pompam reprehendere & culpæ potius debebat quàm laudare, si aliquid reprehensione dignum in illis esset, de illa externa & sumptuosa pompa à cultu carnali diligenter eam distinguens, ita scribit. *Simulachra Gentium argentum & aurum: sed Deus fecit argentum & aurum. Ipsa tamen simulachra opera manuum hominum. Hæc enim venerantur homines quod ipsi ex auro argentoque ferunt. Sed enim & nos pleraque instrumenta & vasa ex istiusmodi materia vel metallo habemus in usum celebrandum sacramentorum, quæ ipso ministerio consecrata, Sancta dicuntur, in eius honorem cui pro salute nostra inde seruitur. Et sunt profecto etiam ista instrumenta vel vasa quid aliud quàm opera manuum hominum. Veruntamen nunquid os habent, & non loquentur? Nunquid oculos habent, & non videbunt? Nunquid eis supplicamus, quia per ea supplicamus Deo? Hæc Augustinus, quem fidelissimum vetustatis interpretem vocare Calvinus solet. Docet & testatur ex more Christianorum esse in templis suis habeant instrumenta & vasa aurea atque argentea. Non ad usum prophanum, sed ad usum celebrandum sacramentorum, baptismi imprimis & venerabilis Eucharistiæ. Non nisi enim hæc duo ab Augustino pro sacramentis haberi, dicere solent hæretici. Et certè illa frequentissimè commemorat, de aliis tamen aliquando etiam mentionem faciens. Sed ad horum maximè usum vasa & instrumenta aurea atque argentea (quæ quid aliud esse possunt quàm*

Enar. in
Psal. 113.
Conc. 2.

In orat. ad
Arianos,
& de seipso:
& in Apologético.

Ambros. offic. lib. 2. cap. 28.
Concil. Arelat. 1. cap. 13.

ad baptismi quidem usum baptisterium ipsum, aut peccata aliqua, vel viceoli, ad venerabilis autem Eucharistiæ celebrationem calices, altaria, candelabra, patinæ, viceoli, thuribula, & similia) in templis haberi affirmat. Docet hæc ipso ministerio consecrata Sancta vocari, nempe ab hominibus laicis non contingenda, ut magnus ille theologus Gregorius Nazianzenus scribit; nec nisi in summa Ecclesia necessitate proponenda, quod Ambrosius piè se fecisse commemorat; & etiam necessitatem factum Patres Arelatenses anathemate notant. Docet porro Augustinus, in Dei honorem, cui pro salute nostra

inde fertur, hæc in Ecclesiis haberi: ac denique nos per illam Deo supplicare. Non dissimiliter de vasis & ornamentis Ecclesiasticis splendidis ac sumptuosis, scribunt alij Patres: S. Basilius in regulis breuioribus, Patres Concilij Laodiceni, Opratus libro sexto contra Parmenianum, Theophylactus *Ad quæst.* 310. c. 21. in caput 14. Marci, vbi & Iudæ similes eos esse docet, qui, vt sacra Ecclesiæ vasa viliora sint, pauperum curam prætexunt; Prudentius in hymno de Sancto Laurentio, vt in hoc opere ad ipsum diem Sancti Laurentij recitauimus. Quæ omnia antiquitatis testimonia ad prophanam hodie hæreticorum *δοξασαν* refutandam sufficiunt: qui nudis parietibus & sellis ligneis Deum suum colunt, quasi aut non maiori honore dignus ille foret, aut ad honorem domus Dei externus decor & apparatus nihil faceret. Quem animi sensum tota hæc- nus Christi Ecclesia, vt excitatis testimoniis vetustissimis- que adhuc extantibus templis patet, penitus condemnavit. Ita quantum distat cælum à terra, tantum Ecclesiæ hæcenus Christianæ cogitationes à cogitationibus hæreticorum hodie distant.

8. *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.*

Assuntur his verbis hæretici, vt Christi iam in cælo *Christi præsentia* assumpti non aliam in terris præsentiam quam spiritua- *realis in Venerab. Sacramen- to defenditur.* lem, qua Spiritus sui gratia credentibus adest, probent: & consequenter in Sacramento corporis & sanguinis sui, quod instituit, cum realiter & verè præsentem esse non posse confirmant. Nec ab hoc stupore vel ineptia ipse Calvinus abstinuit. Sic enim in præclara sua Institutione scribit. *Disertè exprimit Christus se cum discipulis non semper fore in mundo. Vbi notatur in margine, Matth. 26. b. 11. Cuius loci hæc sunt verba quæ tractamus. Affingit autem statim solutionem quam conuellat, & dicit. Hoc autem dictum pulchre sibi diluere videntur, quasi neget Christus se pauperem & miserum semper fore, vel necessitatibus caduca vitæ obnoxium. Atqui non est hæc plena & integra Catholicorum solutio. Respondent Catholici Christum hæc verba dixisse de corporali sua præsentia in corporali & visibili forma, qua tunc conuertatus cum discipulis fuit, quæ humanæ vitæ necessitatibus obnoxia foret, & illis officiis humanitatis ac honoris indigeret. Nunc quid Calvinus replicet videamus. *Cathol. responsionem allegat.* *Lib. 4. c. 17. nu. 26.* *Atqui (inquit) circumstantia**

loci palàm reclamatur: quando non agitur de egestate & inopia vel misero terrena vita statu, sed de cultu & honore. Vultus enim discipulis non placebat, quòd putarent superuacuum & inuisibile esse sumptum, & luxuria affinem: ideoque in pauperes impensum maluissent pretium. Respondet Christus, se non semper presentem, ut tali honore colatur. Hæc ille, non soluens sed

Calvinus
ex seipso
refutatur.

fit mans quod Catholici responderunt. Agitur enim sane hic de cultu & honore quem sibi deinceps exhibendum Christus negat, sed agitur (vt Calvinus contra seipsum bene concludit) de tali honore, quo videlicet corpus eius visibile pretioso aliquo unguento amplius ungetur. Negat igitur Christus cum sui præsentiam tum honorem & cultum. Sed licet negat præsentiam non omnem, verùm in visibili & mortali forma; sic negat honorem & cultum sibi deinceps impendendum, non omnem, sed qualis visibili & mortali corpori impendi solet. Quare hæc verba nec sacramentalem Christi præsentiam excludunt, nec honorem tam venerabili Sacramento debitum remouent. Solutionem tamen suam ex

Tract. 50.
in Ioan.

Augustino confirmat Calvinus, qui hæc eadem verba testans ita scribit. Quum diceret Christus, Me non semper habebitis vobiscum, loquebatur de præsentia corporis. Et paulo post secundum præsentiam maiestatis semper habemus Christum secundum præsentiam carnis rectè dictum est, Me autem non semper habebitis. Habuit eum Ecclesia secundum præsentiam

Augustinus à Caluino citatus Calvinum refutat.

carnis paucis diebus, modo fide tenet, oculis non videt. Quæ postrema Augustini ab ipso Caluino citata, docere Caluino poterant quo sensu Augustinus corporis & carnis Christi præsentiam his verbis negari doceat. Negari docet illam præsentiam carnis quam paucis diebus Ecclesia habuit, visibilem videlicet & mortalem, vt Catholici respondent. Rursus negat iam oculis videri carnem Christi: quia videlicet in visibili specie amplius non conspicitur. Ocularem carnem præsentiam negat, non sacramentalem; quæ etsi vera & realis & corporalis sit, non tamen modus existendi est corporalis, sed spiritualis; ideoque fide non oculis etiam in hoc Sacramento tenet Christum Ecclesia. His igitur Christi verbis contra veram & realem Christi in Sacramento præsentiam frustra Calvinus in sua Institutione abusus est, frustra abutuntur & alij horum temporum hæretici.

Calvinus
ex seipso
refutatur.

Quod ita verum est, vt ipsemet Calvinus, vel suorum mendaciorum parum memor vel mutata in melius sententia, hæc ipsa verba hoc nunc loco exponens, contra Christi præsentiam

in Sacramento illa non valere diserte doceat. Sic enim scribit in hunc locum. *Quod se negat Christus cum discipulis semper fore, ad genua presentia refertur cui carnalis cultus & sumptuosus honor conveniat. Nam quod Spiritus sui gratia & virtute nobis adest, quod habitat in nobis, quod nos etiam carne & sanguine suo pascit, nihil ad corporeos cultus.* Hæc ille. Fateatur illam sui præsentiam à Christo hoc loco negatam non ob stare quo minus carne & sanguine suo nos pascat. Non obstat ergo quo minus in illo venerabili Sacramento, in quo solo nos ita pascit, sacramentali modo præsens sit, ut pascat. Sic autem præsens quum sit, corporeo cultu & externa omni veneratione Christum esse prosequendum, honorandum, adorandum (quod & Lutherani contra Calvinistas rectissime sentiunt) in Promptuario nostro Catholico ostendimus. Bene ergo se res habet. Ridiculum Calvini argumentum, ex his Euangelij verbis desumptum, ipsemet Calvinus refutavit.

In isto venerabilis Eucharistia.

13. *Benedictus qui venit in nomine Domine.*

Admonet nos ipse Calvinus valere hunc locum contra hæreticos omnes & pseudoministros verbi, qui non veniunt in nomine Domini, sed in nomine suo. *In nomine Domini venit* (ait in hæc verba Calvinus) *qui non temerè se ingerit, neque honorem falsò usurpat, sed ritè vocatus Deum habet actionum suarum ducem & authorem. Competit elogium hoc in omnes legitimos Dei ministros. Et paulò post. Iam quia pseudopropheta superbe nomen Dei iactant, & fallaci hoc pre-textu se vendicant, quum tamè diaboli impulsu ad perdendam Ecclesiam ferantur, subaudienda est antithesis, ut Dominus eos dissipet, ac in nihilum redigat. Probè sanè hæc omnia, & in caput suum egregiè Calvinus disputavit. Quis enim Calvinum misit ut Genevæ Dei nomine doceret, & pro legitimo Dei ministro se vendicaret? Cui Episcopo successit? Aut quis illi Episcopus manus imposuit? Cuius ille cathedram, nisi vnius Farelli, tenuit? Ipse Farellus cui successit? Nonne eiecto eodem die & Episcopo civitatis illius, & Principe loci legitimo Sabaudia duce, tam in cathedram Episcopalem Farellus se ingessit, quàm in loci principatū rebellis populus se intrusit? Quàm pulchre igitur Calvinus & seipsum & alios omnes huius ætatis hæreticos, qui legitimam vocationem suam hæcenus probare nunquam potuerunt, hac sua annotatione maledictos, à Deo dissipandos, & in nihilum redigendos, do*

Hæretici veniunt in nomine suo.

Calvinus ex seipso refutatur.

In festis S. Andrea & S. Marci, & ser. 3. Pentec.

docuit! Hanc enim antithesin subaudiri vult. Iam dudum in Promptuario nostro Catholico luculenter ostendimus, hereticos horum temporū vocationem suam legitimam probare non posse; eorum missionem non nisi imaginariam esse; eos non intrasse per ostium, sed aliunde. Cur igitur hoc loco crimen illud taxare & exaggerare voluit Calvinus, quo ipse maximè tenetur reus? An ut de illo minimè suspectus haberetur? Sanè hic textus nullam huiusmodi suspicandam materiam suppeditabat, quæ ita propriè ad Christum pertinet, ut ad alium transferri nequeat. Clamabat enim populus: *Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israël*: quod soli Christo comperit. Cæterum quia illa sententia ex Psalmo desumpta Regis Israël mentionem non facit, ideòque ad alios Prophetas, Pastores, Reges à Deo missos accommodari poterat, Calvinus suæ sibi usurpationis conscius, propter antithesin quam includi videbat, iuxta rudem illum, sed verum vericulum, *Consciis ipse sibi de se putat omnia dici*, ex aliorum accusatione hanc à se amoliri suspicionem voluit. Nec contentus, etiam in alios idem crimen contorquet. Adde etiam præcedentibus verbis. *Ita benedicere Christo non possumus, quin maledicamus Papa, & sacrilege tyrannidi quam adversus Christum erexit. Sua quidem anathemata, non secus ac fulmina, magno impetu in nos vibrat, sed qua securè contemneret velut inanes ampullas licet. Ex adverso autem Spiritus sanctus horribile anathema hic nobis dictat, quo usque ad ultimos inferos cum toto suo splendore & pompa mergatur.* Hæc Calvinus. Quis hinc Calvinum disputare, & factum Dei Evangelium explicare, ac non potius fabulam aliquem indoctum ac beotum in medio foro debacchari existimet? *Spiritus sanctus (inquit) horribile anathema hic nobis dictat, quo Papa usque ad ultimos inferos mergatur.* Vbi verò aut in quibus verbis hoc horribile anathema continetur? In illis, inquit: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* At quis non iudicaret beatam potius & optabilem benedictionem illa verba pronuntiare? *Sed subaudienda est (inquit) antithesis, pseudoprophetas omnes qui superbè iactant Dei nomen, à Domino dissipari ac in nihilum redigi.* Esto: sit ita, demus hanc antithesin subaudiri, ne singula excutiendo nimis in Calvinum rigide procedamus. Quomodo Papa in hac antithesi includitur? quid ad eum hæc antithesis? Hic ut procedat Calvinus ad probationem, rursus subaudiendum est, Papam esse pseudoprophetam. Atqui non debemus tam liberales esse, ut hoc quoque

*Calvini
maledicentia in
summum
Pontificem.*

illi concedamus. Postulamus igitur ut hoc doceat. Sed quid ab illo hoc præstari postules quod ille nunquam præstando erit? quod ille supponit semper, probat nunquam? quod hoc in loco ne vno quidem verbo ostendit? Qualis igitur ista conclusio est, quàm furiosa, quàm absurda, quæ Spiritum sanctum id dictare affirmat, quod nec aperte dicitur, nec tacite insinuat, nec nisi ex duobus præsuppositis inferitur; quorum vnum si des, causam nihil iuuat; alterum nec dari debet, nec probari potest? Itane verò, Papa pseudopropheta erit, quia Calvinus hoc præsupponit? Rogo igitur Calvinum & Calvinistas hodie omnes, quis iste Papa est quem pseudopropheta vocat? Norunt hoc non personæ, sed officij nomen esse. Designent ergo in hoc officio quam personam intelligant. Si omnes qui eo officio sancti sunt, ergo & ipsum diuum Petrum, omnisque eius in sede Romana successores, *in hoc horribili anathemate, quo vsque ad ultimos inferos mergantur*, includere debent. Si eò vsque insanire vetint, soli (opinor) insanient: nisi fortè Turcam aliquem Mahomera- num, aut paganum Barbarum, aut Iudæum insanix suæ comites nanciscantur. Si non omnes, sed aliquem aut aliquos; hos vbi designauerint, ostendant necesse est quomodo piis antecessoribus succedere pseudopropheta potuerit. Aut enim talis successor populum sibi subditum, omnesque alios illi sedi adherentes, nouis hæresibus seduxit, & huius seductionis, quæ sine tumultu esse non potuit (nisi in gratiam hæreticorum dicamus, totum Christianum orbem, quasi vno momento artonitum, de repente relicto Christo, Antichristo manus dedisse) aliqua apud historicos memoria, aliqua vestigia necessariò superesse debent; aut solus in sua dementia manens alios seducere non potuit: & quomodo aut qua mente fingere hæretici possunt, talis seductoris & pseudoprophetae tot alias per totum orbem Ecclesias communionem tenuisse, eique vnitas, adeoque subditas fuisse? Hæc & his plura longè absurdissima & fingere & asserere hæretici debent, ut Papam esse pseudopropheta probent. Quare *horribile anathema*, de quo Calvinus loquitur, non est à spiritu sancto dictatum, ut ille dicit; sed est à spiritu nequam, à spiritu mendacij, à Satânico Calvinij cerebro adinuentum, ut res ipsa loquitur. Hanc hominis furiosam impietatem lectori patefacere, & sedem Apostolicam Ecclesiarum omnium matrem ac matricem, à tam furiosi nebulonis rabida calumnia paucis asserere ac tueri, operæpretium duxi. Nam & quòd

Caluini
consecutio
furiosa &
absurda.

Papam non
esse pseudo-
prophetam.

sacri

In respons. sacrilegam tyrannidem Papæ affingit, quid aliud quam ad Baldur- bulæ de turba vociferantis vox est? Vetus scurrarum Rbur-
rica est (ait ipse alibi Calvinus) aut potius virulenta dica-
citas, omnem virtutis splendorem tyrannidis nomine sedari.

27. *Nunc anima mea turbata est: & quid dicam? Pater, saluifica me ex hac hora.*

Christi pu- ritas con- tra Calvi- ni corru- ptelas de- fenditur.

NON diuina hæc tantum Scriptura, sed & Christi Redemptoris puritas, à corruptela & blasphemia Calvini- niana vindicanda est. Calvinus quippe siue ex veræ theolo- giæ ignorantia, siue ex innata quadam illi impietate, totum hunc locum perperam admodum exponit, & Christo in- gna, eiusque puritati ac sapientiæ nullo modo conuenientia, Christo attribuit. Ait enim ad illa verba, *Et quid dicam tu ultimas angustias redactum Christum, neque verba inueni- quibus exprimat doloris vehementiam, neque consilium secun- dum hominem.* Deinde ad sequentia verba, *Pater, saluifica me ex hac hora,* ait, *uotum Christo inconsiderate fluxisse, cui statim renunciandum erat, ut Patri obediat.* Sic ponit aperte in Chri- sto motus inuoluntarios qui rationem præueniant, passiones, & desideria inconsiderata, quæ postea corrigi debeant. Atqui ista solis peccatoribus conueniunt, qui peccati originalis cor- ruptionem pœnalem circumferunt. Ait quidem Calvinus ad superiora illa verba, *Nunc anima mea turbata est, voluntariam hanc fuisse turbationem;* sed addit, *quia non coactum fuit, sed timori sponte se subiecerat.* Sic voluntarium vocat quatenus spontaneum, & quatenus coactioni opponitur, quale sanè voluntarium etiam brutis conuenit: negat tamen affectus istos in Christo, turbationis & timoris, proprie voluntarios fuisse & liberos, liberèque ab ipso quando voluit, quantum voluit, susceptos, sicuti contra Calvinum veteres Patres magno consensu docuisse, supra in hoc Evangelio ostendimus. Quare illa superior ratio, utcumque honesta videatur, has eius posteriores assertiones nihil excusat. Impium est in Christo ponere, vel consilij defectum secundum hominem, vel vota inconsiderata quæ corrigi debeant. Calvinus tamen non hoc tantum in loco ita loquitur, sed & ubi. Tractans enim Christi orationem in hortu habitam, ubi dixit: *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste,* pœnitentiam dicit, abruptum hoc fuisse uotum, moxque docens

Ad Ioan.
cap. 11.
vers. 33.

lium preces non semper equabile temperamentum seruare, sed
 implicitas & perplexas secum aliquando constringere, de Christo
 quoque affirmat, sic hoc loco metu perculsum & anxietate
 constrictum fuisse, ut necesse illi foret inter violentos tentatio-
 num fluctus alternis votis quasi vacillare. Addit demum,
 quod votum suum subito elapsum castigat ac reuocat. Tan-
 dem concludens dicit. Non fuit igitur hæc meditata Christi
 oratio, sed vis & impetus doloris subitam ei vocem extorsit, cui
 statim addita fuit correctio. Et paulò post. In primo voto non
 apparet placida illa moderatio quam dixi: quia mediatoris of-
 ficio defungi, quantum in se est, renuit ac detrectat. Ponit ex-
 go in Christo, desideria inconsiderata, vota abrupta, eadè-
 que alternantia ac vacillantia, subito erumpentia, quæ cor-
 rigi debeant, denique orationes non meditatae, sed impetu
 doloris extortas, ac placidæ postremò moderationis vacuas.
 Sed hæc omnia Christi puritate indignissima, & quæ in solos
 peccatores, peccato originali corruptos ac deprauatos, ca-
 dunt, ex veræ theologiæ ignorantia, & animi contumacia,
 Caluinus negat: nolens videlicet in Christo agnoscere hu-
 manorum istorum affectuum, gaudij, timoris, &c. liberam
 susceptionem, quam disertè Patres docent. Quum enim li-
 berè mortis horrorem ante oculos suos proposuerit, liberè
 quoque & meditatè dixit. *Pater mi, si possibile est, transeat à
 me calix iste.* Nullum hic votum inconsideratum, nullum
 abruptum, nullum subito elapsum fuit: vota Christi & oratio
 meditata erant, cum placida moderatione coniuncta. Sed
 hæc vota erant naturalia, ex libera illa susceptione affectus
 naturalis, id quod naturale erat, spectantia. Voluntas quip-
 pe humana in Christo quum vna esset potentia seu facultas
 sicut in nobis, ratione tamen diuersorum obiectorum du-
 plex erat, modò naturalis, modò deliberata. Naturalis vo-
 luntas dicitur, quæ fertur in rem aliquam secundum seipsam
 consideratam: deliberata verò quæ fertur in rem non solam,
 sed cum circumstantiis suis per intellectum propositam. Et vt
 in præsentia materia maneamus, mors ipsa & passio cõsiderari
 dupliciter potest. Vno modo in seipsa simpliciter considerata,
 & sic habet rationem mali: est enim quoddam pœnæ ma-
 lum, nec secundum se appetibile est. Vnde de ipsa morte
 aliisque rebus aduersis aptè dicit S. Augustinus: *iubes nos, Do-
 mine, ea tolerare, non iubes amare. Nemo quod tolerat amat, nisi
 tolerare amat.* In hac consideratione voluntas humana auer-
 satur mortem, & renuit eam. Alio modo considerari potest
 mors

In Harmo.
 Euange. ad
 Matth. ca.
 26. ver. 39.
 Caluini va-
 ria in Chri-
 stum blas-
 phemia.

Voluntas
 humana in
 Christo du-
 plex.

Confess.
 lib. 10.
 cap. 18.

mors

mors appositā circumstantiā, nempe hanc mortem secundum diuinam voluntatem, eamque vel mundi esse redemptionem, vt in Christo; vel ad Christi gloriam fideique professionem, vt in martyribus; vel vt materiam meriti, ac ianuam melioris vitæ, vt in iusto quolibet patienter eam sustinente: & hęc ratione habet rationem boni, & voluntas ordinata eam accipiat. Illa dicitur voluntas naturalis, quia rem in sua natura considerat: hęc deliberata, quia per discursum considerat circumstantias adiectas. Christus igitur, vt in affectu suo tantum sensitiuo (de facto tolerando pœnas) sed etiam rationali (eas præmeditando) pro nobis pateretur, & vt timorem ac tristitiam propter nos in seipso excitaret, utebatur hac voluntate naturali, id est, liberè & præmeditatè proponebat animo res eas quæ timoris & tristitiæ causæ atque obiecta erant: & hac ratione *contristabatur, turbata est animus, voces naturales emisit, Saluis facta in ex hac hora: & alibi: Si possibile est, transeat à me calix iste.* Vt autem Patri se conformare, utebatur voluntate deliberata. Verba igitur huius Euangelij, sunt hominis positi in hac agonia, qui se ipsum turbare Christus voluit. Verbum quidem illud, *Sicut ego volo, sed sicut tu vis,* verbum est hominis positi inter duas voluntates quæ in contraria tendunt (naturali enim voluntate mortem auerfabatur, deliberata eandem accipiebat) sed non *inter violentos tentationum fluctus positi, vt ait Calvinus, & alternis votis vacillantibus.* Nullam tentationem seipso passus est Christus, vt vacillaret ac dubitaret eam mortem & passionem suam, subirene eam deberet, an non. Sed adhuc inter duas illas voluntates hærebat hinc inde agitatatus. Vox autem illa Christi, *Transeat à me calix iste,* vox est ex naturali voluntate procedens, non, vt absurdè & impie Calvinus dicit, qua *mediatoris officio defungi, quantum in se erat, renueret ac detrectaret.* Mediatoris quippe officium mortem dicit cum suis circumstantiis consideratam, mortem videlicet quæ esset redemptio mundi. Hanc autem ita consideratam quia bonum erat, Christus, quantum in se erat, conuenire non potuit. Sed est vox qua mortem & passionem ab eam in seipsis consideratam auerfabatur. Voluntas autem Christi deliberata illa erat, quam subiunxit hoc loco, *propterea veni in hanc horam. Pater, clarifica nomen tuum.* Similiter in verbis in hortu prolatis, prius votum erat voluntatis naturalis: *Transfer à me calicem istum, id est, mortem,* Posterius votum erat voluntatis deliberata: *Verum non*

Caluini
vox im-
pissima in
Christum.

non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Vtrumque vorum medita-
tum erat, & libere susceptum: prius illud vt in parte ratio-
nali pateretur, seque ipsum ipsa mortis præmeditatione tur-
baret: posterius, vt diuinæ voluntati humanam suam per
omnia conformaret. Hæc nesciens distinguere Calvinus ea
de Christo pronunciat, quæ in solis peccatoribus reperiun-
tur, & Christi puritate sunt indigna.

Vidit Calvinus hanc suam doctrinam non solum veterum
Patrum & omnium Theologorum, sed & suæ ipsius doctri-
næ aliis in locis traditæ penitus aduersari. *Quum nuper (in* In Harm.
ad Matth.
cap. 26. 39.
*quit) dictum fuerit rectè compositos fuisse omnes Christi affe-
ctus (sic enim ad Matth. cap. 6. dixerat, Christus communem
nobiscum habuit sensum, non autem appetitus incompósitos, &
ad Matth. cap. 26. ver. 37. Christum ait mansisse compositum ad
veram temperantia regulam) quomodo nunc seipsum corrigit?*
Hanc obiectionem, quam contra seipsum mouet, vt verè pu-
gnantia docentem, sic soluere conatur. Respondeo (inquit)
*non posse in hac natura nostra corruptione perspici affectuum
feruorem cum temperie qualis in Christo fuit: sed hunc dan-
dum esse honorem filio Dei, ne eum estimemus in nobis.* Atqui
hæc responsio nulla est. More suo postquam pugnantia di-
xit, quæ simul esse vera impossibile est, ait rem à nobis intel-
ligi non posse. *Quod autem intelligi non potest, nisi de fide* Calvinus
suas contra-
dictiones
defendit,
quia intelli-
gi non
possunt.
credendum proponatur, affirmari non debet. Calvinus verò
suas contradictiones, quum intelligi nequeant, recipi tamen
& credi vult. Sic in aliis dogmatibus, maximè quum Deum
authorem peccati statuit, lectores ludificat. *Affectuum feruor
cum temperie à nobis perspici non potest, ait Calvinus. Ita sanè,
calidum cum frigido, album cum nigro, motus cum quiete,
simul & semel in eodem consistere, à nobis intelligi non pos-
sunt, ideoque à nemine sanæ mentis affirmantur. Ipsa ergo
Caluini resolutio suam absurditatem prodit. Quid enim ab-
surdius quàm pugnantia docere, móxque ipsam repugnan-
tiam, quia intelligi nequeat, credendam obrudere? Hic est
Caluini ludus. Sic quod ex suo cerebro commentus est, vt sibi
fallacem ex verbo Dei prætextum conciliet, corrumpit ac lace-
rat Scripturam, ac indignis eam ludibriis exponere non dubitat.
Hi sunt audaciæ hæreticæ fructus, postquam semel extra Ec-
clesiasticæ doctrinæ metas vagari sibi permittit. Tenendum
interea est, Christum Redemptorem nostrum, nec aliquod
inconsideratum vorum emisisse, sic enim sapiens non fuisset;
nec correctione dignum aliquid dixisse, sic enim peccastet*

4. nec preces non meditatae Deo obtulisse, sic enim temerarius foret; nec voces vi doloris extortas protulisse, sic enim appetitui suo dominari nequiuisset; nec postremo placida roquam moderatione caruisse, sic enim passionibus victor, quæ rationem præueniunt, subditus fuisset: ac propterea Calvinum, qui illa omnia de Christo Redemptore nostro pronunciauit, hominem impium, nec fide sed furca dignum, omnium piorum iudicio pronuntiandum esse.

31. *Nunc princeps huius mundi eijcitur foras.*

*Diabolus
quomodo
Princeps
mundi hu-
ius.*

Diabolus in his verbis notari, omnium est concors sententia. Sed cur princeps mundi, & quomodo foras eijcatur, non omnes eodem modo docent. Princeps quidem potissimum dicitur ratione peccati, ad quod hominum erigendi, inducendi, adeoque pertrahendi potestatem à Deo accepit, eamque iustam; non sanè ex se, sed quatenus homo à demone se vinci passus, ipsius potestati iuste à Deo traditus est, vt docet August. de lib. arb. lib. 3. cap. 10. & Gregor. Moral. in Iob lib. 18. cap. 3. Ratione autem peccati eum mundi principem esse, idem docuit August. in lib. de agone Christi cap. 3. & Basil. in homil. quòd Deus non est author malorum. Mundi vocabulo non hæc machina vniuersi (vt veteres quidam hæretici somniarunt, teste Irenæo lib. 1. cap. 24. & August. de hæres. har. 46.) sed homines mali in peccato nati & in peccato viuentes, intelligendi sunt, vt August. tract. 57. Ioan. exponit. Ab hoc autem suo principatu ac potestate post Christi mortem (in qua iudicium fuit mundi, id est, nõ dicitur natio mundi, vt vertit Beza, sed, sententia lata pro mundo contra diabolum) diabolus eijcitur, non solum quia ex tunc tantum tentare nunc potest, voluntatem autem ad peccatum impellere non potest, vt rem exposuit August. tract. 11. Ioan. & Gregor. Moral. lib. 17. cap. 10. sed quia potestate eodem sua super homines in vniuersum eiectus est, possessione vero ex parte. Possidet quippe regnum tyrannus, ad quod meo non nisi vetus Rex potestatem habet. Eiectus est autem per Christi mortem omni sua potestate diabolus tam à fidelibus & iustis (à quorum etiam possessione excidit) quam in ipsos infideles & peccatores quos adhuc possidet, quia in Christum facta est potestas & libertas cuiuslibet peccatoris infideli à statu peccati emergendi, & diabolo tentanti resistendi, ipsiisque vincendi, (vnde Iacobus: *Resistite diabolo*

*Diabolus
quomodo à
suo princi-
pato à
Christo de-
iectus.*

Et fugiet à vobis) quia virtus & gratia liberationis omnibus planè hominibus saluari volentibus oblata est, nec sub iugo peccati iam sunt nisi qui volunt. Imò ab origine mundi dæmonis potestas destructa est propter Christum venturum. Dicitur tamen nunc eiectus diabolus in adventu & morte Christi; partim vt intelligamus, Christum esse veram causam, propter quam diaboli potestas à principio contracta sit, partim quia quantum ad possessionem multò nunc latius & efficacius eiciendus erat diabolus per Euangelij toto orbe prædicationem, multòque vberior Christi gratia omnibus offerenda & impertienda erat. Denique quia seclusa Christi gratia homo sub diaboli & peccati iugo necessariò tenetur, vt nullis suis viribus peccato carere possit, imminente Christi morte quæ Spiritum gratia omnibus adferret, merito dicitur princeps mundi nunc foras eici, eiusque potestas ac principatus penitus destrui. Simile est si supremus aliquis Princeps subditos suos ab inferioris magistratus aut gubernatoris obedientia absoluere vellet. Sic enim inferioris potestas penitus destructa verè dicere ut, tametsi subditorum multi ex propria proteruita ac libidine inferiori magistratui adhuc obedire vellet.

Calvinus totam hanc gratia Christi efficaciam & liberationem paucis & obiculis verbis vastè inuoluit. Perspicuam veritatem nec negare audeat, nec aperte & confiteri vult. Si quis (inquit) roget quomodo deiectus in morte Christi fuerit Satan, qui assidue bellare non desinit, respondeo eiectionem hanc non restringi ad exiguum aliquod tempus, sed describi insignem illum mortis Christi effectum qui quotidie apparet. Hac ille. Quis autem hic mortis Christi effectus sit, qui quotidie apparet, ne vno quidem verbo explicat; atque ita questionem propositam de quotidiano Satanæ bello, quum tamen deiectus & foras eiectus dicatur, non resoluit. Voluit questionem proponere quam videbat esse necessariam. Noluit eam aperte soluere, quia eius solutio alii eius impiis dogmatibus aperte aduersatur. Solutio est, Diabolum quidem à bello & pugna non desinere; eiectum tamen foras esse, quia hac sua pugna nocere amplius homini non potest nisi homo ipse velit, propter Christi gratiam (qua Diabolus vincitur) per Christi mortem omnibus expositam & paratam. Hæc peccati victoria, & diuinæ gratia efficacia, Calvino non placuit, qui omnes homines, etiam in Christo regeneratos, peccatores & impios esse, Dei mandata seruare

Vaser Calvinus sensum Scripturæ inuoluit, non aperit.

non posse; habere quidem desideria bona, sed illa effectum non sortiri; idèoque nullam nisi aliunde imputatam in filiis Dei iustitiam esse. Noluit igitur hanc Diaboli eiectionem, quæ nihil est aliud quàm peccati victoria, hoc loco à Christo assertam, vel vno verbo attingere. Voluit apertam veritatem obscuris & generalibus verbis inuolucere. Planè enim, iuxta hæreticorum hodie placita, non est Diabolus foras eiectus, nec eius potestas sublata; sed manet non secus potestas eius quàm possessio, non secus dominium & imperium quàm iniusta vexatio, non secus victoria quàm pugna. Denique iuxta illos, *Non venit Dei filius ut dissolvat opera Diaboli*, quod D. Ioannes affirmat, sed venit tantum ut non imputet peccatoribus opera Diaboli; idèoque non foras eiectus Diabolus est, sed intus manens veteri potentia fruatur, quæ tamen victis ab eo non imputatur. Atqui nos Christo credimus, non Caluino, eiectum esse foras Diabolum, nec in filios Dei vllam potestatem habere, ut ad peccatum illos inducat; dissoluta quoque & fracta esse opera Diaboli, quia peccandi necessitas sublata est. *Qui enim facit peccatum, ex Diabolo est*: & in eo vigent opera Diaboli, non sunt dissoluta. Hunc in Scripturis, quæ eius placitis repugnant, ludum ludit Caluinus. In his quoque Christi verbis alterum silentium tenet Beza. Propter sensum autem quem diximus, subiicit Christus, *Ego quum exaltatus fuero omnia* (seu ut in Græco textu habetur, *omnes*) *traham ad meipsum*, id est beneficio & virtute mortis meæ fiet, ut sublata Diaboli potestate ac servitute, omnes mortales (nisi per ipsos facti) mihi ac meo nomini seruiant; & qui antea penes Diabolum principatus fuerat, nunc penes me sit. In hoc sensu loquens dicitur, *Dedisti ei potestatem omni carnis*, ut sit videlicet omnium hominum Redemptor, Dominus, & Iudex, quia sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes vivificabuntur.

Diabolus
iuxta hæ-
reticos ho-
die non est
foras eie-
ctus.
3. Ioan. 3.

Ioan. 8.

Caluini
ludus.

ἡ ἄνωγος
ἐκ τῆς
ἐκ τῆς

Ioan. 17.
1. Cor. 1.

39. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit
Isaias, Excæcavit oculos eorum, & induravit
cor eorum.

Tres diffi-
cultates
soluuntur.

Tres difficultates habent hæc verba, quæ explicandæ indigent. Prima est, quòd dicitur, *Non poterant credere*. Secunda, quòd dicitur, *Quia dixit Isaias*. Tertia, quòd dicitur, *excæcasse & indurasse Iudæos*. Prima diffi-

cultas ex vna pulcherrima distinctione soluerur, quam tradidit
 Gregorius Nazianzenus oratione quarta de theologia, vbi
 sex modos annotat, quibus aliquid posse, & non posse fieri,
 tam ex communi loquendi modo quam in ipsis Scripturis
 dicitur. Primus modus est, secundum defectum aliquem, *Posse vel*
 non perpetuum, sed certi temporis, nec generalem, sed *non posse*
 certa personæ: vt quod puer luctari non possit aut catu- *fieri, sex*
 lus cernere. Poterunt enim suo tempore. Sic 1. Ioan. 3. *Non*
potest peccare qui ex Deo natus est. & Matth. 7. *Non potest ar-*
bor mala fructus bonos facere, id est, nempe dum talis est. Secū- *modus di-*
 do modo, quia sæpenumerò ita contingit: vt Matth. 5. *Non*
potest ciuitas abscondi super montem posita. Poterit enim à *ciuit.*
 maiori aliquo monte abscondi, sed hoc rarò cōtingit. Tertio *1.*
 modo, quia minimè æquum aut rationi consentaneum est vt *2.*
 fiat: vt Matth. 9. *Non possunt filij thalami ieiunare quamdiu*
presens est sponsus. Quarto modo, secundum voluntatis auer- *3.*
 sionem. Quod enim abhorremus facere, idcōque non nisi dif- *4.*
 ficulter facimus, dicimus non posse nos facere. Sic Matth. 12.
Quomodo potestis loqui bona, quum sitis mali? & Ioan. 6. *Non*
potest mundus odisse vos. Quinto modo, quod secundum na- *5.*
 turæ potentiam fieri non potest, etsi Deo sit possibile: vt
 Matth. 19. *Non potest camelus transire per foramen acus.* *6.*
 Sexto modo, quando nulla ratione fieri potest, quia naturæ
 repugnat, vel implicat contradictionem. Sic Ioan. 5. *Non*
potest facere Filius nisi quod viderit Patrem facientem. Deus *Tract. 68.*
 non potest esse malus: & similia. Hæc Nazianzen. D. Au-
 gust. in hunc locum sentit Iudæos non potuisse quidem cre-
 dere quia nolebant, noluisse autem quia non poterant velle,
 negante illis Deo auxilium necessarium, idque ex iusto iu-
 dicio propter eorum præcedentem malitiam, vt sic ad quin-
 tum modum referri debeant hæc verba, *Non poterant cre-*
dere. Sed parum probabilis sententia est, aliquem in hac vita
 sic excæcari & obdurari, vt omni auxilio diuino destituatur
 quo conuerri possit, vel vt ipsa conuersio sit ei absolutè im-
 possibilis. Melius & diuinæ bonitati ipsique veritati conue-
 nientius est, Iudæos *non potuisse credere* propter maximam
 prauæ suæ voluntatis auersionem, vt ad 4. modum hæc
 verba referantur, quod mox in 3. difficultate explicanda lu-
 culentius apparebit. Hunc sensum sequitur Chrysost. hom.
 67. in Ioannem, & Euthymius. Secunda difficultas vno verbo
 soluitur; illud, *Quia dixit Esaias,* non causaliter, sed conse-
 cutiuè accipiendo. Tertia difficultas nõ tam facilè explicatur.

Effectus
causa 3.
modis tri-
buitur.

1.

Ezech. 33.

2.

3. Reg. 17.

Tract. 13.

in Ioan. 1.

Deum quo-

modo ex-

cacat.

Rom. 2.

Iac. 1.

Cur dicitur
excacare.Epist. ad
Hedibiam
quart. 10.

Rom. 7.

Norandum tamen tam iuxta communem usum loquendi quam iuxta Scripturas effectum aliquem causæ attribui tribus modis. Primo modo, quando non impeditur effectus ab eo qui impedire potuit & debuit. Sic apud Prophetam *De manu speculatoris, qui videns gladium venientem non sonat buccina, sanguis populi exquiritur* qui gladio hostili cecidit. Secundo modo, quando occasio data est præter intentionem dantis. Hoc modo dixit mulier Elia Prophetæ. *Ingressus es ad me ut rememorentur peccata mea, & interficeres filium matris meæ.* Tertio modo, quando est vera causa effectus, ut qui gladio occidit, ad quem modum reducitur, qui iuvat, qui consulit, qui mandat bonum aut malum. Deus, ex sententia Augustini in hunc locum, dicitur excacare & obdurare quia non prohibet, cum possit, ne homines excæcentur vel obdurentur, sed obdurat eos deserendo & non adiuuando. Vera est hæc sententia & Deum à vera causa excacationis liberat propter duum. Primum, quia non tenetur Deus impedire hominum obdurationem, ideòque iuste possit omnem prorsus auxilium hominibus improbis denegare; nec nisi mera gratia est, quando aliquos illuminat & emollit. Secundò, quia Deus reuera non ideo dicitur non prohibere vel non impedire hominum excacationes & obdurations, vel improbos deserere & non adiuuare, quia nihil prorsus facit, aut nihil prorsus adiuuat quominus excæcentur & obdurentur (omnibus enim id præstat gratiæ quo possint videre & conuertere si velint, & omnes improbos *benignitas Dei ad penitentiam adducit*) sed qui maiora & efficacia auxilia gratiæ non præstat. Qui autem ad cauendum malum quod facis est præstat, causa mali nisi modo dici potest. Sic Deus *intimator malorum, & neminem tentare verè dicitur.* Dicit tamen Scriptura hoc loco de Deo *Excacauit oculos eorū, & indurauit eos,* propter duo. Primum, ut Dei iudicia timeamus (ut loco citato docet Augustinus) qui propter peccata præcedentia maiora & congrua denegat auxilia quibus fiat conuersio. Secundò, quia ea facit quæ reuera hominibus improbis excacationis & obdurationis maioris per occasionem causa sunt, quum eadem aliis facta conuerterentur ipsis in bonum. Quod D. Hieron. apto exemplo demonstrat, in sole; cuius calor ceram emollit, lutum induratum. Sic enim eadem Christi prædicatio in quibusdam Iudæis in aliis incredulis & improbis maiorem incredulitatem per occasionem operata est. Sic *mandatum sanctum & bonum quod erat ad vitam, inuenitum est esse ad mortem quia peccatum* occurrat.

occasione accepta per mandatum, seduxit me (ait Paulus) & per illud ipsum mandatum occidit me. Sicut igitur in impiis peccatum, ut appareat peccatum, per bonum mandatum operatur mortem, sic incredulis & obstinatis Iudæis ipsa incredulitas, ut appareat incredulitas obstinata, per bonam Christi prædicationem operata est excæcationem & indurationem. Hoc ergo sensu excæcavit Deus oculos eorum, & induravit cor eorum, partim non succurrendo efficaciter, partim per occasionem. Vera autem & propria causa excæcationis huius sola erat Iudæorum malitia propria. Quod ut certissimum nobis fieret, Spiritus S. per Matth. & Paulum hæc eadem Isaïæ verba alio modo protulit; videlicet hoc modo: *Incrassatum est cor populi huius, auribus grauius audiverunt, & oculos suos clausurunt, nequando videant oculis, &c.* Matth. 13. & Act. 28.

Excæcationis causa vera, malitia excæcorum propria.

Impius Calvinus etiam hoc tertio modo Deum illos excæcasse, & veram excæcationis causam fuisse, hunc in locum blasphematur. *Hic (inquit) non tam præscientia Dei quàm iudicij & vindicta habenda est ratio. Deus enim quid ipse facturus sit per Prophetam pronunciat. Nempe quòd stupore & vertigine percutiet impios, ut de ipsorum malitia ultionem sumat. Nam hic notatur causa propinqua & inferior cur verbum suum, quod natura salutare est, Deus exitiale Iudæis ac mortiferum esse velit, nempe quòd sua malitia ita meriti essent. Hanc pœnam illis impossibile fuit effugere, quum semel Deo statutum esset ipsos in reprobum sensum conijcere, & verbi sui lucem illis vertere in tenebras. Et paulò post. Notandum est Dominum aliquando per seipsum excæcare hominum mentes, quum iudicio & sensu eos priuat, aliquando per Satanam & pseudoprophetas, quum eorum fallaciis illos demetat, aliquando per suos ministros, quum illis noxia ac lethalis est salutis doctrina. Hæc ille. Ponit in Deo excæcationem actiuam, quòd stupore & vertigine percutiat; eamque immediatam, quum per seipsum excæcat; idque in Deo deliberatam, quia verbum suum Iudæis mortiferum esse voluit; denique eo sensu non potuisse credere, quia impossibile illis erat hanc pœnam effugere, id est, non excæcati. Hæc apertè impia & blasphema sunt, quæ Deum faciunt veram causam peccati actiuam & proximam, non per occasionem tantum, aut aliquo modo non impediendam. Vnus Christi sermo hæc blasphemiam refutabit. *Arbor bona non potest malos fructus facere.* Si ergo quod nisi participatione bonum est, voluntas hominis bona, malos fructus facere non potest,*

Caluini impia sententia de excæcatione actiua.

Deum causam peccati actiuam iuxta Calvinum Matth. 7.

quomodo fons ipse bonitatis malos fructus faciet? Atqui causa peccati actiua, immediata, voluntaria, est haud dubie fructus malus, imò pessimus; qui & in hominibus seuerè puni- tur, & in diabolo damnatur. Hanc infernalem Caluini senten- tiam, quam quauis data occasione lectori obrudit, olim laudè refutauimus, in opere de Iustificat. lib. II.

IN IOANNIS CAP. XIII.

I. *Ante diem festum Paschæ.*

*Quo die
mensis
Christus
ultimam
cœnam ce-
lebrauit.*

QUOD hîc Ioannes narrat, in vltima nocte quæ passionem Domini proximè præcellerat, factum fuisse certum & indubium sit, qua videlicet agnum Paschalem comedit Christus; debuit autem agnus Paschalis in decima quarta lunæ ad vesperam comedi, quæ etiam vespera ad sequentem diem pertinet, (iuxta legem quæ à vespera in vesperam solemnitates computat) ideòque erat ipsa vespera diei festi Paschæ seu solemnitatis Paschalis quæ 15. luna celebranda erat: magna hîc difficultas est quomodo dicat Ioannes, *Ante diem festum Paschæ* ista contigisse. Viderur enim insinuare quòd non in vespera diei festi Paschæ, sed alia vespera ante dictum diem, videlicet 13. luna agnum Paschalem comederit, & 14. passus fuerit. Et hinc error Græcorum natus erat qui luna 14. Christi passionem accidisse pertinacissimè sustinuerunt, & alios tres Euangelistas à Ioanne correctos fuisse, impiè asseruerunt nempe quòd scripserant, *Prima die azymorum* agnù Paschalem Christum comedis. Hic enim primus dies azymorum (aut illi) incipiebat ad vesperam 14. lunæ, & erat ipse dies festi Paschæ prima vespera, ac per hoc non ante illum diem, sed illius diei. Pro hac difficultate tollenda notandum est, tamen solemnitates apud Iudæos à vespera in vesperam semper celebrabantur, tamen non semper dies ipsi eodem modo numerabantur: sed eadem vespera aliquando cum sequenti die iuxta solemnitates legales, aliquando cum præcedenti die iuxta naturalis diei cursum, computabatur. Huius posterioris exemplum habes Exod. 12. *Primo mense, quarta decima mensis, ad vesperam comedetis azyma. Immolabitis 14. die, & nocte illa comedetis.* Ecce nox prima azymorum tribuitur diei 14. iam finitæ. Sic hoc loco D. Ioannes, *Ante diem festum Paschæ* dicit, id est, ante decimum quintum diem, nocte proximè præcedente, coniungens illam noctem diei præcedenti

*Concordia
Euangeli-
starum.*